14/09/2021

Ο Τίμιος Σταυρός: Το καύχημα και η δόξα των Ορθοδόξων και του Έθνους – Πώς βρέθηκε από την Αγία Ελένη και τα έθιμα του λαού μας

/ Επικαιρότητα

Την Παγκόσμια Ύψωση του Τιμίου και Ζωοποιού Σταυρού τιμά στις 14 Σεπτεμβρίου η Εκκλησία. Η Ορθοδοξία τιμά τον Σταυρό του Κυρίου, ο οποίος χαρακτηρίζεται ως το «καύχημά» Της και η «δόξα» Της.

Ο Σταυρός αποτελεί το καύχημα και την δόξα όχι μόνο της Ορθοδοξίας αλλά και του λαού μας, το σημείο του οποίου κάνουμε προς ενίσχυση σε κάθε περίσταση. Στη σημαία μας, επίσης, δεσπόζει ο σταυρός ο οποίος ενίσχυσε το Έθνος στους αγώνες του για την ελευθερία.

Η εύρεσή Του από την Αγία Ελένη και η καθιέρωση της εορτής

Ο Άγιος Κωνσταντίνος ο Μέγας και Ισαπόστολος, πριν γίνει μονοκράτορας στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία, βρισκόταν σε πόλεμο με τους συμβασιλείς του. Κάποια φορά, πριν από μια σημαντική μάχη, γνωρίζοντας ότι οι δυνάμεις του είναι ασθενέστερες του αντιπάλου του, συλλογιζόταν τι έπρεπε να πράξει. Τότε, μέρα μεσημέρι, φάνηκε στον ουρανό το σημείο του Σταυρού, σχηματισμένο με αστέρια, και γύρω έγραφε: «Ἐν τούτῳ νίκα», δηλαδή «Μ΄ αυτό θα νικήσεις», με τη δύναμη του Σταυρού, τη θεϊκή, όχι τη δική σου. Μετά από αυτό το θαύμα ο Κωνσταντίνος πήρε θάρρος. Διέταξε μάλιστα να κατασκευασθεί ένας όμοιος χρυσός σταυρός, ώστε να προπορεύεται πάντοτε του στρατεύματος. Αμέσως όρμησε στη μάχη και νίκησε κατά κράτος τους εχθρούς του.

Μετά μάλιστα το θεϊκό όραμα και την ανέλπιστη νίκη του με τη δύναμη του Σταυρού, πίστεψε ολοκληρωτικά στον Χριστό και περίμενε την κατάλληλη στιγμή για να βαπτισθεί. Τότε έστειλε και τη μητέρα του, την Αγία Ελένη, στα Ιεροσόλυμα, μαζί με κατάλληλους ανθρώπους και πολλά χρήματα, για να αναζητήσει και να βρει **το Τίμιο Ξύλο του Σταυρού** πάνω στο οποίο είχε καρφωθεί το Πανάγιο Σώμα του Χριστού και χύθηκε το Αίμα Του, για τις αμαρτίες μας. Με τους διωγμούς των χριστιανών σχεδόν για τριακόσια χρόνια ο Σταυρός ήταν χαμένος και θαμμένος κάτω από πλήθος σκουπιδιών.

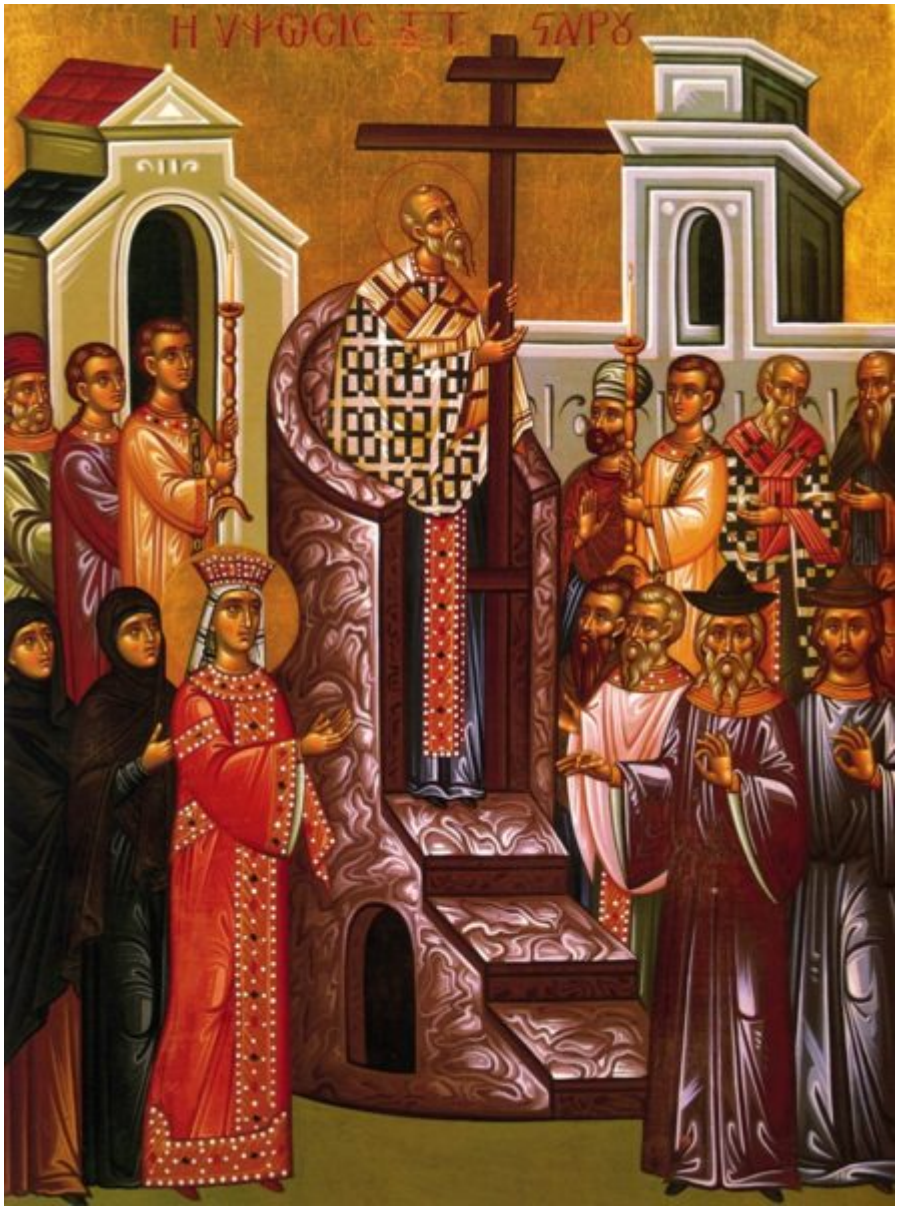
Το έργο ήταν δύσκολο και κοπιαστικό. Η παράδοση λέει πως ευωδιαστά φυτά και πλούσιος βασιλικός οδήγησαν την Αγία Ελένη να σκάψει στο κατάλληλο σημείο. Βρέθηκαν τρεις σταυροί, του Χριστού και των δύο ληστών. Πάλι σύμφωνα με την παράδοση, ο Τίμιος Σταυρός αναγνωρίσθηκε όταν μια πεθαμένη γυναίκα αναστήθηκε, μόλις την ακούμπησαν στο Σταυρό του Κυρίου.

Η Αγία Ελένη και όλοι οι αξιωματούχοι που ήταν μαζί της με πολλή πίστη και ευλάβεια προσκύνησαν τότε το Σταυρό. Ζήτησε όμως και ο λαός με πολύ πόθο να τον δει και να τον προσκυνήσει. Ο Πατριάρχης Ιεροσολύμων Μακάριος θεώρησε ότι θα ήταν ευκαιρία να εκτεθεί ο Σταυρός σε προσκύνηση στα εγκαίνια του Ναού της Αναστάσεως που έκτιζε η Αγία Ελένη, για να συμπεριλάβει τον Πανάγιο Τάφο και τον Γολγοθά. Πράγματι, στις 13 Σεπτεμβρίου, ημέρα των εγκαινίων, συγκεντρώθηκε πολύς κόσμος στα Ιεροσόλυμα. Την επομένη, στις 14 Σεπτεμβρίου, ο Πατριάρχης ύψωσε ψηλά τον Σταυρό, για να τον δουν όλοι οι χριστιανοί, οι οποίοι άρχισαν να φωνάζουν για πολλή ώρα το Κύριε ελέησον.

Από τότε θεσπίστηκε από τους Πατέρες της Εκκλησίας αυτή η μεγάλη γιορτή, η οποία συμπίπτει και με μια δεύτερη ύψωση που έγινε τριακόσια περίπου χρόνια αργότερα. Το 614 μ.Χ. οι Πέρσες είχαν καταλάβει τα μέρη εκείνα και άρπαξαν τον Τίμιο Σταυρό. Μερικά χρόνια αργότερα, το 628 μ.Χ., ο αυτοκράτορας Ηράκλειος

τους νίκησε και μπόρεσε να τον επαναφέρει θριαμβευτικά. Λέγεται ότι ο Σταυρός αργότερα χωρίστηκε σε δύο σταυρούς. Ο ένας έμεινε στα Ιεροσόλυμα κι ο άλλος μεταφέρθηκε, μαζί με τους ήλους (τα καρφιά) για ευλογία στην Κωνσταντινούπολη. Χάριν ευλογίας επίσης, όσοι χριστιανοί επισκέπτονταν παλαιότερα τους Αγίους Τόπους, έπαιρναν έστω κι ένα μικρό κομματάκι από τον Τίμιο Σταυρό. Έτσι σήμερα δεν σώζεται ολόκληρος. Τα μεγαλύτερα κομμάτια υπάρχουν στο σκευοφυλάκιο του Πατριαρχείου Ιεροσολύμων, που βρίσκεται κάτω από τον Γολγοθά, και στο Άγιο Όρος.

Η Ύψωση του Τιμίου Σταυρού είναι πολύ μεγάλη γιορτή, σαν τη Μεγάλη Παρασκευή, γι' αυτό είναι νηστεία, εκτός αν τύχει Σάββατο ή Κυριακή, οπότε τρώγεται λάδι.

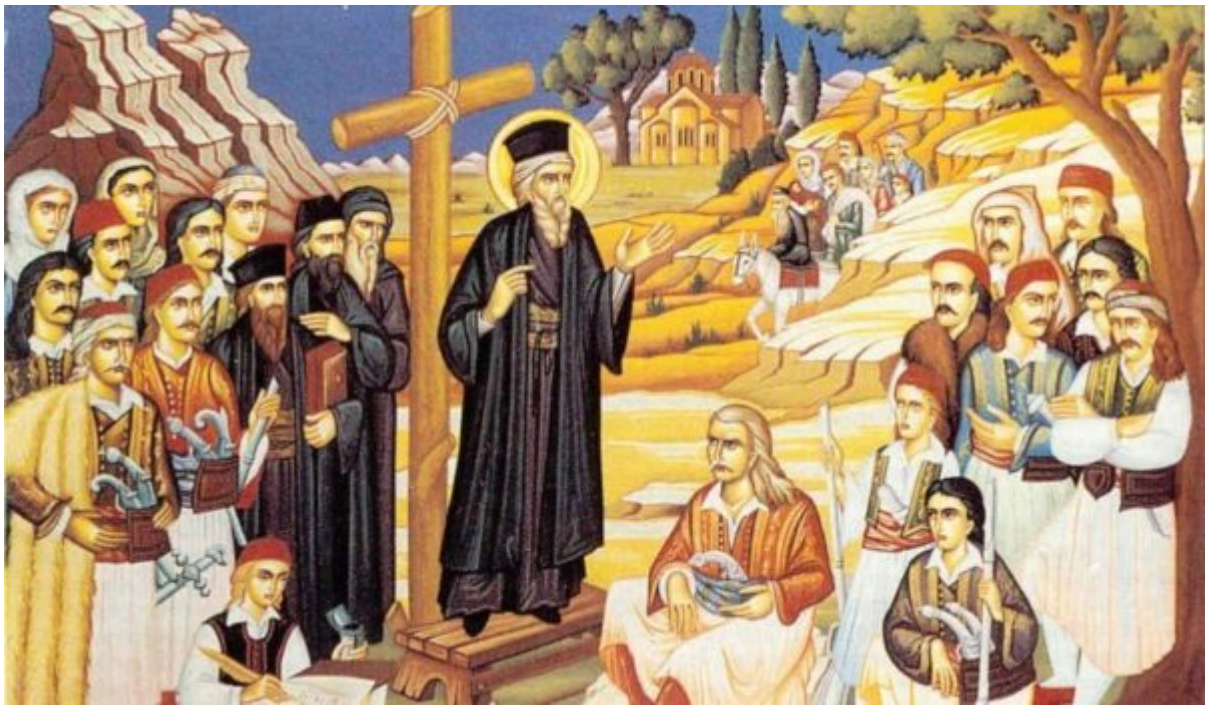

Ο Τίμιος Σταυρός μπροστάρης στους Αγώνες του Έθνους

Μιας και διανύουμε επετειακό έτος οφείλουμε να τονίσουμε πως τυγχάνει ιστορικό γεγονός ότι η Εποποιΐα του 1821 προετοιμάστηκε, κηρύχθηκε, διεξήχθηκε και περατώθηκε με την βοήθεια του Σταυρού και την σκέπη της Παναγίας. Έτσι το ιερό σύμβολο του Σταυρού του Χριστού και η Υπεραγία Θεοτόκος, η Παναγία, υπήρξαν τα σημεία αναφοράς των αγωνιζομένων Ελλήνων.

Ο Τίμιος Σταυρός, κατείχε υψηλή θέση στις συνειδήσεις των Ελλήνων, γιατί η παρουσία του έφερνε στο νού αυτό που μαρτυρεί. Την θυσία του Θεανθρώπου Χριστού για το ανθρώπινο γένος. Ο Σταυρός θύμιζε αγώνα, θυσία, αίμα, θάνατο. Αλλά και χωρίς αυτή την θυσία, την ανυπαρξία ανάστασης. Ιερό, λοιπόν, σύμβολο ο Σταυρός, που αντιπροσώπευε τον θυσιαστικό Αγώνα. Έτσι, από τότε που ο Εθναπόστολος και Ισαπόστολος και Ιερομάρτυς, ο άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός, ένα Σταυρό «έμπηζε» στο έδαφος, όπου πήγαινε και κήρυττε και τον κρατούσαν οι Έλληνες σε ανάμνηση του περάσματός του από τον τόπο τους, ο Τίμιος Σταυρός πάντοτε ήταν μπροστά και σε όλες τις πολεμικές επιχειρήσεις, αλλά και στις ειρηνικές συνελεύσεις και συσκέψεις. Ήταν στις Προκηρύξεις, στις σημαίες, στα λημέρια των αγωνιστών, στους βράχους, στους ιστούς των καραβιών, στις φορεσιές, στους ναούς και τα ξωκκλήσια.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αναφέρουμε τα συγκλονιστικά λόγια των ελεύθερων πολιορκουμένων» του Μεσολογγίου. Διατρανώνουν πολύ χαρακτηριστικά: “Το οχύρωμά μας κατεστράφη, αι οικίαι μας εκρημνίσθησαν, τα υποστατικά μας κατεδαφίσθησαν, οι αδελφοί μας ετάφησαν, αλλ’ η ένδοξος σημαία του Σταυρού, μένει και κυματεί επάνω εις τα ερείπια και εις τους τάφους. Τα στήθη μας είναι οι νέοι προμαχώνες, και η σταθερά απόφασις του να αποθάνωμεν υπέρ Πατρίδος, το μόνον μας όπλον”.

Τα έθιμα του λαού μας

Η γιορτή του Σταυρού για τον χριστιανικό κόσμο είναι μια από τις σημαντικότερες γιορτές στον κύκλο του χρόνου και αρκετά είναι τα θρησκευτικά έθιμα του λαού μας.

Τη σημαντική θέση έχει, ο βασιλικός, το αγιασμένο και μυρωδάτο αυτό φυτό, που υπέδειξε, όπως λέει ο λαός μας στην Αγία Ελένη, με την ευωδιά του το σημείο του Σταυρού. Εκεί, φύτρωσε από τις σταλαματιές του Αγίου αίματος του Χριστού. Την παραμονή της γιορτής οι γυναίκες πηγαίνουν στην εκκλησία ματσάκια βασιλικού ή ολόκληρες γλάστρες.

Στην περιοχή της Θράκης αφήνουν τις γλάστρες κάτω από την εικόνα και τις παίρνουν στο σπίτι, αγιασμένες πια. Ο βασιλικός, το σταυρολούλουδο, έχει θεραπευτικές ιδιότητες και οι άνθρωποι τον φυλάνε στο εικονοστάσι για ξεματιάσματα και ξόρκια..

Στην Ανατολική Θεσσαλία οι νοικοκυρές κάνουν το προζύμι της χρονιάς, το οποίο δεν το δανείζουν και το πρώτο ψωμί που κάνουν είναι η λειτουργιά, την οποία πηγαίνουν την Κυριακή στην εκκλησία .

Στην Κρήτη οι αμπελουργοί, με το βασιλικό σταυρώνουν το κρασί, ενώ σε περιοχές παραγωγής λαδιού, οι νοικοκυρές την ημέρα αυτή κοπανούσαν στο γουδί ελιές και με το λάδι αυτό άναβαν το καντήλι.

Στην περιοχή της Πελοποννήσου, οι ελαιοπαραγωγοί, έδεναν ένα ρόδι με ένα κλωνάρι ελιάς και πρωί- πρωί του Σταυρού πήγαιναν στον γιαλό και το βουτούσαν στο νερό, λέγοντας: Όπως, τρέχει το νερό, έτσι να τρέχουν τα καλά στο σπιτικό. Ο λαός μας πιστεύει ότι του Σταυρού ανοίγουν τα ουράνια, σε σχήμα σταυρού, όπως συμβαίνει τα Θεοφάνεια, τη Μεταμόρφωση και την Πρωτοχρονιά. Του Σταυρού άρχιζε η περίοδος για τους αγρότες, τους ναυτικούς και βοσκούς. Έτσι, έληγαν τα θερινά ενοικιοστάσια και άρχιζαν τα νέα, για τα στανοτόπια, τα χειμερινά. Οι βοσκοί άφηναν ελεύθερα τα κοπάδια τους στα χωράφια, αφού οι καρποί είχαν μαζευτεί. Ακριβώς, την ημέρα αυτή την λέγανε «του Σταυρού του κλέφτη, γιατί αμολούσαν τα κατσικοπρόβατα και βοσκούσαν στα χωράφια» . Εξάλλου, μια και ημέρα αυτή ήταν των βοσκών, πήγαιναν στην εκκλησία μαλλιά από τα αιγοπρόβατα, μαζί με ένα Πρόσφορο. Μετά την ευλογία από τον ιερέα έπλαθαν λίγο ψωμί και μαλλί και το έβαζαν στα κουδούνια του κοπαδιού για φυλαχτό. Με τη γιορτή του Σταυρού συνδέεται η προετοιμασία της σποράς των γεωργών, που θα γονιμοποιήσει τη γη στη νέα χρονιά.

Σε χωριά της Θεσσαλίας, έστελναν στην εκκλησία για ευλογία, το σταυρό, τον ψάθινο ή το χτένι, που ήταν η τελευταία χεράδα του θέρους, την οποία φύλαγαν στο εικονοστάσι από τον ιερέα. Ο ιερέας ευλογώντας, τους σπόρους έλεγε την εξής ευχή «βλαστήσαι την γην, και δούναι σπέρμα το σπείρον, και άρτον εις βρώσιν ». Εξάλλου, επειδή την ημέρα αυτή τηρείται αυστηρή νηστεία, οι αμπελουργοί των χωριών της Ελασσόνας, μοίραζαν σταφύλια στους συγχωριανούς

τους.

Στον Κατάλακκο Λήμνου, «κάθε σπίτι, κάθε νοικοκυρά φέρνει ένα κουμάρ’ με νερό στην εκκλησιά ‘ τ’αφήνουν στη μέση της εκκλησιάς, όπου γίνεται ο αγιασμός, και μετά το παίρνουν. Με τον αγιασμό αυτόν κάνουν το προζύμι της χρονιάς’ το κάνουν καινούριο. Το παλιό το σβουν ‘ το ζυμώνουν όλο την τελευταία βδομάδα.»Εις την Κορώνην «κάνουν ζυμάρι και βάνουν απάνω το κλωνί το βασιλικό που παίρνουν του Σταυρού από την εκκλησά ‘ ως την άλλη μέρα φουσκώνει και γίνεται προζύμι από μόνο του.

Το προζύμι αυτό 40 μέρες δεν το δανείζουν, και το πρώτο ψωμί που θα ζυμώσουν μ’αυτό θα το κάνουν λειτουργιά και θα το μοιράσουν.» Η ιερότητα της μέρας συντελεί, ώστε να γίνονται τότε οι προετοιμασίες για τη σπορά που πλησιάζει, και κυρίως η ευλόγηση του προορισμένου γι’αυτήν εκλεκτού σπόρου. Για τον σκοπό αυτό στέλνουν στην εκκλησία πολυσπόριο, μείγμα απ’όλα τα είδη των σπόρων, για να λειτουργηθούν και να ευλογηθούν. Αναφέρω μερικά παραδείγματα.

Στους Γαλανάδες της Νάξου την ημέρα αυτή «κάθε γεωργός θα βάλει σε μια πετσέτα λίγο κριθάρι, λίγα φασόλια, κουκιά και ό,τι άλλο έχει, για να σπείρει, και τα πάει στην εκκλησιά κι αφήνει την πετσέτα του δεξιά της Αγίας Θύρας ‘ εκεί σχηματίζεται σωρός ολόκληρος, τον οποίον ο ιερεύς ευλογεί μετά το τέλος της λειτουργίας. Καθένας κατόπιν παίρνει την πετσέτα του με το λειτουργημένο σπόρο. Όταν πρόκειται να σπείρει, ο γεωργός θα βάλει μέσα στο δισάκι του, που περιέχει τον σπόρο, που θα σπείρει